

УДК 371.315.6:51

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОЇ ОСВІТИ АВСТРАЛІЇ В ПЕРІОД ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Слозанська Ганна Іванівна,
м. Тернопіль

У статті здійснено аналіз розвитку системи соціальної освіти Австралії шляхом модернізації її змісту та структури в контексті глобалізації національного освітнього простору. Виокремлено основні напрями реформування системи соціальної освіти, розкрито механізми адаптації соціальної освіти Австралії до міжнародних стандартів та вимог Болонського процесу, організація соціальної освіти в контексті реалізації ідеї "навчання впродовж усього життя".

Ключові слова: система вищої освіти, глобалізація освіти, національний освітній простір, модернізації освітньої системи, освітні реформи, освітні послуги.

Постановка проблеми. Початок третього тисячоліття позначений посиленням інтеграційних процесів, що актуалізували наукове співробітництво між усіма країнами світу. В інноваційному контексті суттєвих змін зазнає, зокрема, і галузь освіти. З огляду на динамічні зміни у сучасному глобалізованому світі, які детермінували нові вимоги до рівня освіти, професійної підготовки і компетентностей фахівців соціальної роботи, сьогодні на соціальну освіту покладається завдання формування сучасної еліти, здатної забезпечити відтворення і розвиток інноваційного потенціалу економіки і демократизації суспільства. Крім цього, велика увага приділяється формуванню єдиного світового освітнього простору через зближення підходів різних країн до організації освіти і процесів навчання своїх громадян, а також через визнання документів про освіту.

Відтак, актуальним для України, яка переживає переломний момент у розвитку своєї освітньої системи, є з'ясування тенденцій розвитку соціальної освіти в умовах глобалізації в Австралії.

Мета статті – проаналізувати австралійський досвід модернізації системи соціальної освіти в контексті глобалізації національного освітнього простору.

Виклад основного матеріалу. Стоячи на порозі складних глобальних викликів, перед соціальною освітою Австралії постало питання про створення глобальних знань, які б сприяли вирішенню багатограних соціальних, економічних, наукових і культурних проблем, що існують у сучасному суспільстві. Структурні перетворення, які відбуваються у системі соціальної освіти Австралії в період з 1990 по 2010 рр., сприяли вирішенню даного питання. Глобальне реформування соціальної освіти країни спрямоване в першу чергу на зміну концептуальних пріоритетів, на пошук інтеграційних шляхів у світові системи освіти.

Австралія, як країна з високом рівнем розвитку освітньої системи, завжди стояла на порозі правильного вибору напрямку вищої освіти, в тому числі і соціальної освіти. Причиною цього є велика кількість іноземних студентів (близько 32 000), які бажають отримати освіту у вищих навчальних закладах країни. Як свідчать матеріали нашого дослідження, Австралія є привабливою для іноземців з певних причин. По-перше, мова навчання – англійська. По-друге, протягом десятиліть країна вкладала кошти у розвиток сектору вищої освіти, що виражається у наявності

великої кількості навчальних програм, належному студентському сервісі (наприклад, проживання) та зручних академічних ступенях.

Однак, для забезпечення конкурентноспроможності соціальної освіти на світовому ринку освітніх послуг Австралія повинна максимально посилити свою дієвість на місцях і поліпшити організацію освітньої системи. Для залучення студентів із інших континентів (не тільки по обміну але й тих, що платять за навчання) австралійським вищим навчальним закладам необхідно запропонувати широкий вибір освітньо-професійних програм, які б відповідали їх особистим та професійним інтересам. Глобалізація системи соціальної освіти призводить до конкуренції вищих навчальних закладів на світовому ринку освітніх послуг. Саме реформування системи соціальної освіти відповідно до суспільних вимог XXI ст. дозволить Австралії конкурувати з іншими країнами світу у сфері надання освітніх послуг.

Приєднання Австралії у 1986 р. до Регіональної Конвенції про взаємне визнання наукових ступенів, дипломів в Азіатсько-тихоокеанському регіоні [3] спростило умови мобільності студентів, викладачів та науковців між країнами Азії, Океанії та Австралії та сприяло відкриттю філіалів австралійських університетів з підготовки соціальних працівників на території цих країн.

Результати здійсненого нами дослідження дають підстави для виокремлення таких основних напрямів реформування системи соціальної освіти Австралії в контексті модернізації вищої освіти країни: 1) спрощення процесу переміщення студентів, викладачів і науковців між інституціями, що надають освітні послуги; 2) посилення уваги до якості освітньо-професійних програм; 3) спрощення умов вступу у вищі навчальні заклади і працевлаштування [15].

Реалізація ідеї спрощення процесу переміщення студентів, викладачів і науковців між інституціями що надають освітні послуги (забезпечення мобільності) відбувається шляхом розвитку співпраці вищих навчальних закладів Австралії, Азії, Америки, Океанії та Європи; а також шляхом визнання дипломів, ступенів і кваліфікацій, організації навчального процесу за принципом неперервності, застосування європейської кредитно-трансферної системи як засобу підвищення рівня мобільності студентів.

Ратифікація Австралією Лісабонської конвенції (2002 р.), що передбачає співпрацю вищих навчальних закладів Австралії, Америки та Європи, в тому числі і в галузі соціальної освіти, призвела до зміни структури вищої освіти країни. Затвердження у 2003 р. Міністерством освіти, працевлаштування, професійної підготовки і молодіжної політики Австралії загальноприйнятої системи вчених ступенів (3+2+3) дозволило скоротити термін навчання за програмами бакалаврату з 4 років до 3 (винятком є освітньо-професійні програми бакалаврату з соціальної роботи, якими передбачено чотирирічний термін навчання) із розрахунком 180 кредитів ECTS (6 семестрів); магістратури з 3 до 2 років (120 кредитів ECTS, 4 семестри) і докторантури з 4-5 до 3 років [12].

Із внесенням змін у Закон "Про вищу освіту" в 2007 р., ав-

стралійські університети запропонували студентам нову систему навчання, побудовану за основними вимогами Болонської декларації. Вищі навчальні заклади країни, взявши курс на автономію, виокремили два ключових цикли навчання: студентський (двоступеневий) та аспірантський (післяступеневий). Студентський цикл передбачає навчання за освітньо-професійними програмами бакалаврату, аспірантський – магістратури і докторантури. Освітні програми підвищення кваліфікації, перекваліфікації або отримання додаткової спеціальності є невід’ємним компонентом останнього циклу.

Із метою підвищення рівня мобільності студентів та професорсько-викладацького штату всі вищі навчальні заклади Австралії, в тому числі і Школи соціальної роботи, ініціювали запровадження єдиного міжнародного Додатку до диплома, який з 2005 р. отримують усі випускники австралійських університетів.

Додаток до диплома, що видається вищими навчальними закладами Австралії, розроблено відповідно до моделі, запропонованої Європейською комісією спільно з Радою Європи та ЮНЕСКО із урахуванням специфіки національної системи вищої освіти. Даний документ видається власнику диплома з метою надання додаткової інформації про навчальну інституцію, яка присвоює кваліфікацію; про зміст і обсяг освіти; особливості навчання; форми підсумкового контролю; академічні і професійні права особи, що ним володіє тощо. Додаток до диплома є гарантом якості знань і навичок випускника; забезпечує доступ до професійного та академічного навчання; інформує про права випускників відносно їх професійного статусу [6]. Це значно спрощує процедуру визнання австралійських кваліфікацій в Європейському регіоні.

У рамках спрощення процедури переміщення студентів, науковців та викладачів між вищими навчальними закладами Австралії та світу впроваджено єдину систему освітніх кваліфікацій.

В Австралії термін “кваліфікація” використовується для позначення довільного посвідчення, сертифіката або диплома, які засвідчують успішне виконання певної освітньої програми в конкретній предметній області [5]. У Законі “Про вищу освіту” (2003 р.) затверджено основні положення, наявність яких дозволяє отримати освітні кваліфікації: 1) наявність у фахівця відповідних професійних компетенцій та професійного досвіду; 2) документу, що підтверджує отримання освітньо-кваліфікаційного рівня в будь-якій із професійних галузей; 3) професійного досвіду (волонтерська діяльність, проходження польової практики, робота на шатній посаді тощо) [5]. У процесі дослідження встановлено, що випускник вищого навчального закладу Австралії, в тому числі і Школи соціальної роботи, володіючи певною кваліфікацією, може без труднощів працевлаштуватись у певній сфері професійної діяльності. Так, наприклад, вивчення у Школі соціальної роботи Мельбурнського університету таких навчальних предметів, як “Соціальна робота з групами”, “Практична соціальна робота з громадою”, “Практична соціальна робота з індивідами та сім’ями”, “Людський ризик і групи ризику” допоможе випускникам бакалаврських програм вибрати правильний напрям своєї майбутньої діяльності і працевлаштуватись у соціальній установі, яка займається даною проблематикою.

Важливим підґрунтям для підвищення рівня мобільності учасників навчального процесу між навчальними інституціями Австралії і світовим співтовариством стало впровадження Європейської кредитно-трансферної системи (ECTS) в систему освіти Австралії. Основними її цілями є: 1) досягнення відповідних стандартів європейської системи освіти; 2) попит на австралійські кваліфікації на світовому ринку освітніх послуг; 3) запровадження загальноприйнятої системи освітньо-кваліфікаційних рівнів; 4) впровадження стандартизованого Додатку до диплома; 5) підвищення рівня знань; 6) забезпечення “прозорості” освіти і взаємознання дипломів. Уніфікована кредитно-трансферна система дозволяє чітко визначити обсяги виконаної студентами роботи з урахуванням всіх видів навчальної і наукової діяльності [6; 8].

Варто відзначити, що Австралія націоналізувала Європейську кредитно-трансферну систему та розробила методику розрахунку педагогічного навантаження викладачів та студентів вищих навчальних закладів країни із розрахунком, що 1 австралійський кредит (EFTSU) дорівнює 60 європейським кредитам (ECTS) [6].

Модернізація системи вищої освіти Австралії, в тому числі і соціальної, проявляється в упровадженні ідеї діяльності університету як корпорації нових знань та відкриттів. Університет стає головним соціальним інститутом сучасного австралійського суспільства. Як елітні вищі навчальні заклади, університети перебирають на себе нові функції: а) організації та проведення спільних міжнародних фундаментальних наукових досліджень; б) забезпечення потреб суспільства у висококваліфікованих кадрах; в) розвитку загальної освіти [15].

В умовах модернізації системи вищої освіти в Австралії спостерігається тенденція трансформації вищих навчальних закладів в об’єднання, що стають центрами науково-дослідної роботи. Згідно з даними, поданими в Довіднику з організації роботи австралійських університетів (Australian University Handbook), станом на 2010 р. були укладені угоди про співробітництво між 24 вищими навчальними закладами країни. Зокрема, у “Групу з восьми” входять 8 університетів-лідерів австралійського освітнього простору; 5 навчальних закладів утворили “Союз австралійських технологічних університетів”; 6 – об’єдналися під назвою “Інноватори у науковій сфері”; 5 – заснували “Нову генерацію австралійських університетів” [9].

Другий напрям модернізації соціальної освіти в контексті реформування системи вищої освіти Австралії полягає в посиленні уваги до якості освітньо-професійних програм та реалізується через розширення доступу до вищої освіти та забезпечення якісного рівня підготовки кваліфікованих фахівців, в тому числі і з соціальної роботи.

Модернізація та “європеїзація” систем освіти вимагає від усіх учасників Болонського процесу, в тому числі й Австралії, розширення доступу до отримання вищої освіти. Основними цілями доступної освіти є: рівність (справедливість), відповідність та якість.

Побудова системи освіти Австралії за принципом “навчання протягом усього життя” спонукає вищі навчальні заклади до створення можливостей для навчання осіб, незалежно від їх віку і статусу (включаючи визнання попередньої освіти) та розширення доступу до навчання за освітньо-професійними програмами як поступового, так і післяступеневого циклів.

Аналіз нормативно-правових документів свідчить, що розширення доступу до вищої освіти в Австралії відбувається шляхом:

- збільшення кількості абітурієнтів вищих навчальних закладів;
- ранньої профорієнтації (курси допрофесійної підготовки);
- забезпечення об’єктивності вступних випробувань;
- упровадження нових форм навчання (дистанційна та інтенсивна) з використанням новітніх, інформаційно-комунікативних технологій у навчальному процесі;
- існування значної кількості стипендіальних програм та грантів для студентів і молодих науковців;
- виділення коштів з державного бюджету на фінансування наукових досліджень [6; 10; 11].

Одним із пріоритетних завдань уряду Австралії на сучасному етапі є зробити вищу освіту доступною для малозабезпечених верств населення. Саме тому урядом країни за рахунок бюджетних асигнувань заплановано до 2020 р. збільшити на 20% кількість студентів, вихідців з бідних сімей, які навчатимуться у вищих навчальних закладах Австралії [11].

Реформування соціальної освіти в контексті модернізації вищої освіти Австралії спрямоване на трансформацію кількісних показників освітніх послуг у якісні. Як свідчать результати дослідження, даний трансформаційний процес базується на засадах:

- збереження, примноження і розвитку національної ідеї вищої освіти;
- функціонування вищої освіти за законами ринкової економіки та конкуренції в контексті тенденцій розвитку світових освітніх систем;
- децентралізації вищої освіти шляхом надання автономії університетам;
- підготовки висококваліфікованих спеціалістів, здатних вирішувати професійні завдання в умовах інформаційного суспільства;
- постійного вдосконалення освітньо-професійних програм відповідно до суспільних змін;
- впровадження інноваційних технологій у навчальний процес;

– зміцнення навчально-методичної та матеріально-технічної бази вищих навчальних закладів [5;15].

З метою належного забезпечення якісних показників освітньої діяльності законодавство Австралії передбачає чіткий та прозорий механізм її регулювання, основним елементом якого є акредитація [7]. Акредитація освітньо-професійних програм в Австралії здійснюється галузево неурядовими організаціями за умови узгодження з Державною Акредитаційною Комісією. Так, наприклад, спеціально створена при Асоціації Соціальних Працівників Австралії комісія акредитує програми Шкіл соціальної роботи. За умови успішної акредитації програму та навчальний заклад, в якому вона функціонує, вносять в Реєстр визнаних та акредитованих освітніх інституцій (Register of Recognized Education Institution and Authorized Accreditation Authorities) [7].

На сучасному етапі в умовах децентралізованої системи управління вищою освітою Австралії акредитація є важливою ланкою регулювання рівня освіти та якості освітніх послуг. Оскільки вищі навчальні заклади Австралії працюють за принципом автономії, то первинна відповідальність за якість вищої освіти лежить на кожному з них. Місцеві органи самоврядування й уряд федерації здійснюють контроль за діяльністю університетів і їх структурних підрозділів та за якістю наданих ними освітніх послуг на федеральному рівні.

Для забезпечення якості та ефективності навчання у вищій школі в Австралії діють показники та критерії якості навчального процесу та діяльності вищих навчальних закладів, які розроблені за вимогами Міжнародного Стандарту Якості серії ISO9000 [4]. При оцінці якості навчального процесу враховують чотири основні критерії, важливість яких виражена у відсотковому показнику:

- якість освіти – не нижче 10 %;
- кількість викладачів-професорів – не менше 40 %;
- участь професорсько-викладацького штату і студентів у здійсненні наукових досліджень – більше 40 %;
- кількість відмінників у навчанні відповідно до розміру навчального закладу – не менше 10 % [3].

Основними нормативними документами, які регулюють створення, діяльність, систему акредитації вищих навчальних закладів, присвоєння освітніх кваліфікацій, перевірку якості наданих послуг освітніми установами в Австралії на загальнодержавному рівні є: Національні протоколи від 21 березня 2000 р. [14]; Система австралійських кваліфікацій [7].

На сучасному етапі головним завданням навчальних установ в Австралії є забезпечення повноцінного фінансування, що слугує невід'ємною умовою створення доступної, якісної та прозорої системи вищої освіти. Саме з цієї метою в Австралії запроваджено систему співфінансування вищої освіти, яка передбачає побудову партнерських взаємин вищих навчальних закладів та великих підприємств, бізнес-організацій, зацікавлених структур громадянського суспільства. Такий підхід дозволяє здійснювати підготовку фахівців на їх замовлення цілими колективами та групами із подальшим забезпеченням роботою.

Як свідчать результати нашого дослідження, держава також бере активну участь у фінансуванні структурних перетворень, що відбувається в системі вищої освіти Австралії. Так, станом на 2008 рік, уряд федерації виділив 1,6 більйона австралійських доларів на реалізацію радикальних реформ вищої освіти країни. У 2009 році дана сума була збільшена на 23% [13].

Актуальним питанням модернізації системи соціальної освіти в контексті реформування вищої освіти Австралії є спрощення умов вступу у вищі навчальні заклади (Школи соціальної роботи) і працевлаштування випускників.

Література та джерела

1. Жовта, І. Реформування вищої освіти і Болонський процес /І.Жовта, // Освіта України. — 2003. — № 92, 9 груд. — С.3.
2. Освітній портал. Рейтинги системи оцінки якості університетів світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 29.10.2010: <www.osvita.org.ua/abroad/articles/22.html>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
3. Australia. Ms Rhonda Henry. The Australian Higher Education System. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 09.09.2010: www.aparnet.org/documents/education_and_training_info/australia.pdf. – Загол. з екрану. – Мова англ.
4. Australian Government. Australian Institute of Family Studies [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 22.01.2009: <<http://www.aifs.gov.au>>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
5. Australian Government. Department of Education, Science and Training. The Bologna Process and Australia: Next Step [Електронний

Австралія займає четверту позицію в світі (після США, Великої Британії та Німеччини) за рівнем розвитку системи освіти та якістю освітніх послуг [3].

Автономність австралійських університетів дозволяє їм самостійно визначати кількість абітурієнтів та політику їх відбору. Кожен окремий навчальний заклад, залежно від своїх можливостей, самостійно визначає кількість місць для зарахування вступників. Однак, Міністерство освіти, працевлаштування, професійної підготовки і молодіжної політики Австралії, на федеральному рівні має право заборонити університетам прийом на певну спеціальність за умови надлишкової кількості фахівців даного профілю на ринку праці.

Принцип вільного вступу в університет, що є характерним для Австралії, дозволяє кожному бажуючому, за наявності у нього Сертифікату про закінчення школи, або його еквівалента, стати студентом вищого навчального закладу. Окремі університети висувають додаткові вимоги до абітурієнта: наявність досвіду роботи, проходження співбесіди на визначення професійної придатності або складання додаткових іспитів. Одним із головних критеріїв, який враховується при зарахуванні в університет є оцінка, що виставляється після закінчення школи – “Рейтинг для вступу у вищий навчальний заклад”. Її особливістю є те, що вона одночасно є і оцінкою шкільної державної підсумкової атестації і результатом вступних випробувань у вищий навчальний заклад.

Ознайомлення з організацією навчального процесу в сучасних австралійських університетах свідчить, що в країні існує суворий відбір контингенту на окремі спеціальності. Мотивоване залучення студентів до навчання є індикатором успіху навчального закладу. Так, наприклад, проведення Школами соціальної роботи співбесіди на визначення професійної придатності абітурієнта дозволяє кваліфіковано підійти до вибору претендентів на навчання за певною освітньо-професійною програмою.

В умовах економічних, політичних, соціальних змін, що відбуваються в австралійському суспільстві, вища освіта покликана надавати студентам сучасні знання, формувати вміння та навички, які є необхідними для професійного розвитку. Основною метою вищих навчальних закладів Австралії є підвищення рівня початкових кваліфікацій, підтримка та оновлення кваліфікованих кадрів завдяки тісній співпраці навчальних закладів із професійним середовищем. Це дає змогу зрозуміти перспективи в освітній сфері, поліпшити надання і доступність послуг, сприяє працевлаштуванню випускників. Проходження практичної підготовки, що передбачає активне залучення практиканта до сфери професійної діяльності, дозволяє вдосконалити не тільки професійні навички, але й визначити місце майбутнього працевлаштування випускника.

Як свідчать результати проведеного дослідження, австралійський досвід модернізації системи вищої освіти у контексті глобалізації освітнього простору, відповідно до вимог XXI ст. є актуальним і для України, яка переживає переломний момент у розвитку своєї освітньої системи.

Висновки. Загальні тенденції реформування освітньої системи Австралії в умовах глобалізації притаманні спеціальним напрямкам освіти. Основними завданнями процесу реформування системи освіти в Австралії полягають в тому, щоб сприяти трансверсарності, взаємопроникнення різних рівнів підготовки в галузі соціальної роботи; розробити нові механізми доступу до різних видів соціальної освіти; переглянути модель побудови й організації підготовки в галузі соціальної роботи; вдосконалити механізм почергового навчання; сприяти подальшому розвитку системи вищої освіти.

- ресурс]. – Режим доступу: 30.10.2010: – <www.dest.gov.au/nr/rdonlyres/d284e32f-98dd-4a67-a3c2-d5b6f3f4_1622/9998/bolognapaper.pdf>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
6. Australian Government Department of Foreign Affairs and Trade. – Australia in Brief [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 06.03.2007: – <<http://www.dfat.gov.au/aib/history.html>>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
 7. Australian Social Work [Електронний курс]. – Режим доступу: 27.04.2009: – <http://www.aasw.asn.au/publications/aust_socialwork/index.htm>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
 8. Australian Standard Classification of Occupations (ASCO) Second Edition, 1997 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 04.04.2009: – <<http://www.abs.gov.au/Ausstats/abs@.nsf/0/C684DD00C99A1ADECA25697E0018508A?opendocument>>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
 9. Australian University Quality Agency [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 09.09.2010: – <www.auqai.edu.au>. – Загол. з екрану. – Мова англ.
 10. Bologna Seminar Council of Europe Higher Education Forum on Qualifications Frameworks. Directorate General IV: Education, Culture and Heritage, Youth and Sport. Council of Europe Headquarter, 11 – 12 October. – Strasbourg, 2007. – P.44.
 11. Brennan T. New community. Problems and policies / T. Brennan. – Sydney: Angus and Robertson, 1973. – 405 p.
 12. Distance Learning Australia [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 01.08.2010: – <<http://www.australian-universities.com/distance-learning/html>>. – Загол з екрану. – Мова англ.
 13. Higher Education. Studies in Australia. Course and qualifications [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 11.04.2009: – <http://www.studiesinaustralia.com/higher_education>. – Загол з екрану. – Мова англ.
 14. National Tertiary Education Union. The Tertiary Education Report // National Tertiary Education Union. – 2000. – № 4, (1). – P. 1–6.
 15. O'Connor I. Who drives social work education in Australia? / I. O. Connor. – Auckland: New Zealand School of Social Work Conference, 1997. – № 9 (13 September). – P. 23–26.

В статье произведен анализ развития высшего образования Австралии путём модернизации её структуры в контексте глобализации национального образовательного пространства. Выделены основные направления реформирования системы социального образования, раскрыты механизмы адаптации социального образования Австралии к международным стандартам и требованиям Болонского процесса, организация социального образования в контексте реализации идеи "образования в течение всей жизни".

Ключевые слова: система высшего образования, глобализация образования, национальное образовательное пространство, модернизация системы образования, реформы образования, услуги системы образования.

The author of the article has analyzed the Australian higher education development by the way of structure modernization in the context of national education sphere globalization. The main directions of social education reforms have been outlined, the mechanism of adaptation of Social Education of Australia has been reveal due to international standards and requirements of the Bologna process, as well as the organization of the social context of education through the idea of "lifelong learning".

Key words: higher education system, globalization of education, national education sphere, educational system modernization, educational reforms, educational service.